

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/44/2023
Identifikačné číslo spisu:	1105234463
Dátum vydania rozhodnutia:	11.12.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Brišková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1105234463.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu T.. Z. U.Á., narodeného X. Y.Ú. XXXX, B. Z., Š. X, zastúpeného advokátkou JUDr. Zuzanou Lapárovou, Nové Zámky, Forgáčova bašta 7, proti žalovanej obchodnej spoločnosti DÔVERA zdravotná poisťovňa, a. s., Bratislava, Einsteinova 25, IČO: 35 942 436, o zaplatenie 6511,95 eura s príslušenstvom, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. B1-9C/61/2006, pôvodne na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 9C/61/2006, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 20. septembra 2022 sp. zn. 8Co/25/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 20. septembra 2022 sp. zn. 8Co/25/2021 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 12. februára 2019 sp. zn. 9C/61/2006 uložil povinnosť žalovanej zaplatiť žalobcovi sumu 6511,95 eura a poplatok z omeškania zo sumy 6511,95 eura vo výške 0,1 % denne od 7. 3. 2011 do zaplatenia. Žalobcovi priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Predmetom sporu bol žalobcom uplatnený nárok na úhradu nákladov na zdravotnú starostlivosť, poskytnutú žalobcom poisťencom žalovanej, na základe zmluvy o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, uzavretej stranami sporu dňa 1. 6. 1998 v znení jej dodatkov. Právny vzťah súd posúdil ako zmluvný vzťah podľa ustanovení osobitného zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní (ďalej aj ako „zákon o zdravotnom poistení“).

1.1. Súd prvej inštancie konštatoval, že v konaní nebolo sporné vyúčtovanie nákladov na poskytnutú zdravotnú starostlivosť žalobcom, za mesiace január a február 2004 vo výške 6511,95 eura. Z dôvodu, že žalovaná neuniesla dôkazné bremeno preukázania existencie pohľadávky, ktorej čiastočnú úhradu mienila vykonať započítaním voči pohľadávke žalobcu, súd žalobe vyhovel a popri žalovanej istine priznal žalobcovi aj poplatok z omeškania (uplatnený na základe zmeny žaloby doručenej súdu dňa 10. 3. 2014). Z dôvodu omeškania žalovanej s plnením peňažného dlhu, žalobcovi vznikol nárok na zaplatenie poplatku z omeškania vo výške 0,1 % z dlžnej sumy, za každý kalendárny deň omeškania, podľa § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení.

1.2. Súd prvej inštancie neprihliadol na námietku premľania vznesenú žalovanou, s poukazom na § 38 ods. 3 veta štvrtá zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, podľa ktorého úhradu za poskytnutú zdravotnú starostlivosť poskytuje poisťovňa zdravotníckemu zariadeniu podľa osobitného predpisu do 30 dní odo dňa doručenia účtovného dokladu. Dospel k záveru, že úhrada za poskytnutú zdravotnú starostlivosť bola v danom prípade splatná 12. 3. 2004 a 9. 4. 2004, pričom žaloba bola podaná na súd dňa 28. 9. 2005, teda v trojročnej premľacej dobe. Súd sa nestotožnil ani s námietkou premľania vznesenou žalovanou, týkajúcou sa nároku žalobcu na zaplatenie poplatku z omeškania vo výške 0,1 % denne, zo sumy 6511,95 eura, od 7. 3. 2011 do zaplatenia. Argumentoval hmotnoprávnym charakterom nároku na sankcie z titulu omeškania dlžníka (žalovanej) s plnením peňažného záväzku, ktorých výška sa spravuje právnymi predpismi účinnými v deň, kedy k omeškaniu došlo. Uplatnený nárok na sankciu v dôsledku omeškania žalovanej, podľa názoru súdu prvej inštancie, vznikol v danom prípade v marci a apríli 2004, pričom omeškanie žalovanej nastalo postupne, za každý kalendárny deň odo dňa splatnosti účtovného dokladu. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil súd ustanovením § 255 ods. 1 CSP (Civilný sporový poriadok zákon č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov).

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj ako „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 20. septembra 2022 sp. zn. 8Co/25/2021 rozhodnutie súdu prvej inštancie v napadnutej časti, týkajúcej sa priznania poplatku z omeškania, zmenil tak, že žalobu zamietol. Žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 62 %. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie, považoval žalovanou vznesenú námietku premľania voči uplatnenému poplatku z omeškania za dôvodnú. Zdôraznil, že povinnosť dlžníka platiť úroky z omeškania je jedným z právnych následkov omeškania dlžníka so splnením peňažného záväzku. V dôsledku omeškania dlžníka dochádza k zmene obsahu záväzkového právneho vzťahu spočívajúcej v tom, že popri povinnosti splniť hlavný záväzok, je dlžník povinný splniť tiež záväzok vedľajší (akcesorický). Povinnosť platiť úroky z omeškania však nemôže podľa názoru odvolacieho súdu trvať dlhšie ako trvá hlavný záväzok. Splnením dlhu alebo jeho zánikom z iného dôvodu, zaniká tiež povinnosť platiť úroky z omeškania, ako vedľajší záväzkový právny vzťah. Ak sa premľí hlavný záväzok, dochádza k premľaniu i vedľajšieho záväzku.

2.1. Úroky z omeškania majú povahu opakujúcich sa dávok, ktoré možno veriteľovi priznať súdnym rozhodnutím, i keď sa stanú splatnými len v budúcnosti. To okrem iného znamená, že pre povinnosť dlžníka platiť úroky z omeškania sú rozhodujúce iba okolnosti, ktoré nastali v dobe, keď došlo k omeškaniu s plnením dlhu z hlavného záväzkového vzťahu. Odvolací súd preto zastáva názor, že povinnosť platiť úroky z omeškania nevzniká samostatne za každý deň trvania omeškania, ale jednorazovo v deň, kedy sa dlžník ocitol v omeškaní so splnením svojho záväzku. Týmto dňom potom začína plynúť premľacia doba aj na uplatnenie nároku na úroky z omeškania a jej uplynutím sa právo na zaplatenie úrokov z omeškania premľí ako celok.

2.2. Odvolací súd uviedol, že sa priklonil k záverom vyplývajúcim z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/157/2009 z 29. júna 2010. Nesúhlasil s opačným názorom, že právo na zaplatenie úrokov z omeškania vzniká a premľuje sa za každý deň omeškania samostatne, vysloveným v rozhodnutiach sp. zn. 4Obo/319/1999 a sp. zn. 2Obdo/36/2010. Podľa názoru odvolacieho súdu označené rozhodnutia dôsledne nezohľadňujú, že ide o príslušenstvo pohľadávky a že povinnosť platiť úroky z omeškania predstavuje vedľajší (akcesorický) záväzkový vzťah. Vyššie uvedené právne závery, vzťahujúce sa na úrok z omeškania, možno preto aplikovať aj na poplatok z omeškania, ktorý je príslušenstvom pohľadávky (§ 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka).

2.3. Odvolací súd zhodne so súdom prvej inštancie konštatoval, že vznik nároku na zaplatenie poplatku z omeškania sa posudzuje podľa predpisov účinných v čase kedy k omeškaniu došlo a jeho výška sa určí podľa sadzby platnej v deň začiatku omeškania, pričom zostáva rovnaká po celú dobu omeškania. Na rozdiel od súdu prvej inštancie však odvolací súd dospel k záveru, že splatnosťou žalovanej istiny začala plynúť premľacia doba aj pre uplatnenie poplatku z omeškania. Úhrada za poskytnutú zdravotnú starostlivosť, uplatňovaná žalobou, bola splatná 12. 3. 2004 a 9. 4. 2004. Premľacia doba na uplatnenie práva na zaplatenie poplatku z omeškania začala teda žalobcovi plynúť súbežne s premľacou dobou hlavného záväzku (t.j. v marci a apríli 2004). Nárok na zaplatenie poplatku z omeškania si žalobca uplatnil až podaním doručeným súdu 10. 3. 2014, teda po uplynutí trojročnej premľacej doby. Dňom splatnosti hlavného záväzku začala plynúť premľacia doba na uplatnenie nároku na zaplatenie poplatku z omeškania a jej uplynutím sa právo na poplatok z omeškania premľalo ako celok. Na záver odvolací súd

poznamenal, že ak by vznikol nárok na zaplatenie poplatku z omeškania každým dňom omeškania ako samostatný nárok, bolo by potrebné posudzovať aj právny základ jeho priznania v každom jednotlivom dni samostatne (v dôsledku toho odo dňa 1. 11. 2004, kedy došlo k zrušeniu zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, zakladajúceho právny titul nároku, by nebolo možné poplatok z omeškania veriteľovi priznať). Rozhodnutie o náhrade trov konania odvolací súd odôvodnil ustanovením § 396 ods. 2 CSP spojením s § 255 ods. 2 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhol, aby dovolací súd zmenil rozhodnutie odvolacieho súdu tak, že potvrdí rozsudok súdu prvej inštancie v dovolaní napadnutej časti (priznaním poplatku z omeškania žalobcovi). Poukázal na zmluvu o poskytovaní a úhrade zdravotnej starostlivosti v znení dodatkov (článok V. bod 2), v ktorej sa zmluvné strany dohodli, že v prípade oneskorenej úhrady poskytnutej a vyúčtovanej zdravotnej starostlivosti podľa všeobecne záväzných predpisov alebo zmluvy, môže lekár účtovať poisťovní poplatok z omeškania vo výške 0,1 % z dlžnej čiastky za každý kalendárny deň omeškania. V čase vzniku omeškania prislúchal žalobcovi aj podľa zákona poplatok z omeškania v rovnakej výške za každý deň omeškania.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces vzhľadom na judikatúru a jej záväznosť platí, že už raz urobený výklad, mal by byť východiskom pre rozhodovanie nasledujúcich prípadov rovnakého druhu, ak nedôjde k zisteniu dostatočne relevantných dôvodov, svedčiacich pre záver o zmene judikatúry. Žalobca dal do pozornosti rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Obdo/4/2006 z 27. februára 2008, v ktorom bol vyslovený záver, že poplatok z omeškania podľa zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení nie je príslušenstvom pohľadávky podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Ide o samostatné majetkové právo, ktoré je sankciou, ktorá sa premlčuje denne, postupne, ak svoju povinnosť zdravotná poisťovňa nesplní. Dovolateľ doplnil, že nárok predstavuje vymáhatelné subjektívne právo, ktorého sa možno právnymi prostriedkami efektívne domôcť. Právo, ktoré ešte nie je vymáhatelné, však nie je nárokom a nemožno sa ho úspešne domáhať na súde. Premlčacia doba preto nemohla začať plynúť v čase, keď právo na konkrétny poplatok z omeškania ešte nevzniklo (v opačnom prípade by sa mohli premlčať poplatky z omeškania v čase pred ich vznikom). Dovolateľ vytýkal odvolaciemu súdu, že namiesto neskorších rozhodnutí sp. zn. 2Obdo/36/2010, sp. zn. 2Obdo 23/2010 a sp. zn. 5Cdo/24/2018, ktorými sa argumentačne nezaoberal, svojvoľne sa priklonil k rozhodnutiu sp. zn. 1Cdo/157/2009. Odvolací súd podľa názoru dovolateľa nevyhodnotil tieto namietané skutočnosti v celom súhrne posudzovaných skutočností, čím porušil právo žalobcu na spravodlivý proces.

3.2. Vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolateľ uviedol, že právny názor odvolacieho súdu, a to že povinnosť platiť úroky z omeškania (poplatok z omeškania) nevzniká samostatne každý deň trvania omeškania, ale vzniká jednorazovo v deň, v ktorý sa dlžník ocitol v omeškaní so splnením dlhu, je v rozpore s právnym názorom vysloveným v neskoršom rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/24/2018, ale aj v ďalších rozhodnutiach sp. zn. 2Obdo/23/2012 a sp. zn. 2Obdo/36/2010, podľa ktorých právo na úrok z omeškania (poplatok z omeškania) vzniká a premlčuje sa za každý deň samostatne. Tento záver zdieľa aj jurisprudencia. Právo na poplatok z omeškania (úroky z omeškania) sa radí medzi zodpovednostné (sekundárne) práva, ktoré sú právami samostatnými a právne vzťahy, ktorých obsah takéto práva tvoria, sú odlišné od primárnych vzťahov. V danom prípade bola právoplatne priznaná istina, preto by žalovaná mala zaplatiť aj poplatok z omeškania, ktorý je samostatným právom, ktoré sa premlčuje samostatne.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu navrhla dovolanie odmietnuť, alternatívne ako nedôvodné zamietnuť. Odvolací súd podľa jej názoru podrobne vysvetlil dôvody, pre ktoré rozhodol o premlčení nároku žalobcu na poplatok z omeškania. Uviedol, z akého dôvodu sa priklonil k rozhodnutiu najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/157/2009 a prečo neakceptoval závery vyslovené v iných rozhodnutiach. Predmetom sporu bolo posúdenie otázky plynutia premlčacej doby práva na poplatok z omeškania, podľa zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení. Označené rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Obdo/4/2006 z 27. februára 2008, neposudzovalo možnosť priznania poplatku z omeškania za čas po zrušení zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení. Nie je možné podľa názoru žalovanej namietat odklon od ustálenej rozhodovacej praxe. Ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, na ktoré sa odvolával

žalobca v dovolaní, riešia otázku premlčania úroku z omeškania, podľa ustanovení iných právnych predpisov. Neboli preto podľa žalovanej naplnené dôvody prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej len „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní zákonom predpísaných náležitostí dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 písm. a) CSP aj dôvodné.

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať ktorékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti.

8. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak len za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania (napr. rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 80/09, II. ÚS 79/08, IV. ÚS 476/2012). Dovolací súd preto pristupuje k podanému dovolaniu tak, že najskôr skúma, či je procesne prípustné; k posúdeniu opodstatnenosti dovolania (t. j. posúdeniu, či je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod) sa dovolací súd dostáva len v prípade prijatia záveru, že dovolanie je prípustné.

9. Dovolateľ prípustnosť podaného dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Dovolací súd v tejto súvislosti už konštantne uvádza, že z práva na spravodlivý súdny proces pre procesnú stranu nevyplyva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto na základe v dovolaní uplatnených dovolacích námietok skúmal, či došlo k dovolateľom namietanej procesnej vade.

12. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

13. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10, 9Cdo/248/2021) alebo prekvapivosťou rozhodnutia, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

14. Dovolací súd ďalej skúmal, či došlo k žalobcom namietanej procesnej vade riadne nezdôvodneného rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý sa nezaoberal všetkými relevantnými skutočnosťami, ale túto v procesnom postupe odvolacieho súdu nezistil.

15. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je i právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo strany sporu na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (III. ÚS 107/07). Len náležité odôvodnené súdne rozhodnutie sa stáva interpretačným nástrojom súdnej autority k zabezpečeniu spravodlivosti.

16. Podľa ústavného súdu zjavná neodôvodnenosť (arbitrárnosť) rozhodnutia všeobecného súdu je najčastejšie daná rozporom súvislosti právnych argumentov a skutkových okolností prerokovaných prípadov, s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky, súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky musia pritom dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 Ústavy (II. ÚS 302/2019-44 z 20. februára 2020, ods. 17).

17. Odvolací súd sa v prejednávanej veci nestotožnil s právnym záverom súdu prvej inštancie a na rozdiel od neho považoval žalovanou vznesenú námietku premlčania za dôvodnú. Odvolací súd vysvetlil a uviedol dôvody, pre ktoré odvolaním napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu o zaplatenie poplatku z omeškania zamietol.

18. V odôvodnení napadnutého rozhodnutia poukázal na povinnosť dlžníka platiť úroky z omeškania ako právny následok omeškania s plnením peňažného dlhu (záväzku). V dôsledku omeškania tak nevzniká medzi veriteľom a dlžníkom nový záväzkový vzťah, ale dochádza k zmene v jeho obsahu, spočívajúcej v tom, že popri povinnosti splniť hlavný záväzok, je dlžník povinný splniť tiež záväzok vedľajší (akcesorický). Odvolací súd zdôraznil, že pre povinnosť dlžníka platiť úroky z omeškania sú rozhodujúce okolnosti, ktoré nastali v dobe, keď došlo k omeškaniu so splnením dlhu z hlavného záväzkovo-právneho vzťahu. Povinnosť platiť úroky z omeškania teda nevzniká samostatne, každý deň trvania omeškania, ale vzniká jednorazovo v deň, kedy sa dlžník ocitol v omeškaní so splnením svojho záväzku. Týmto dňom začína plynúť aj premlčacia doba na uplatnenie nároku na zaplatenie úroku z omeškania a jej uplynutím sa právo na úroky z omeškania premlčí ako celok. Na podporu svojej argumentácie odvolací súd označil rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/157/2009 z 29. júna 2010. Konštatoval tiež, že právny názor vyslovený v rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Obo/319/1999 sp. zn. 2Obdo/36/2010, že právo na zaplatenie úrokov z omeškania vzniká a premlčuje sa za každý deň samostatne, nie dôsledne zohľadňuje, že sa jedná o príslušenstvo pohľadávky a povinnosť platiť úroky z omeškania, predstavuje vedľajší (akcesorický) záväzkový vzťah (preto právo na úroky nevzniká nanovo každý deň omeškania). Poplatok z omeškania, rovnako ako úrok z omeškania, je príslušenstvom pohľadávky (§ 121 ods. 3 Občianskeho

zákonníka).

18.1. Odvolací soud sa však stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že vznik nároku na zaplatenie poplatku z omeškania sa posudzuje podľa predpisov platných a účinných v čase, kedy k omeškaniu došlo a výška poplatku z omeškania sa určuje podľa sadzby platnej v deň začiatku omeškania a zostáva rovnaká po celú dobu omeškania. Všeobecná trojročná premlčacia doba na uplatnenie nároku na zaplatenie poplatku z omeškania, podľa názoru odvolacieho súdu, začala plynúť súbežne s premlčacou dobou hlavného záväzku (žalovanej istiny), teda v marci a v apríli 2004. Preto jeho uplatnenie na súde prvej inštancie dňom 10. 3. 2014, považoval odvolací súd za oneskorené a odvoláciu námietku vyhodnotil ako dôvodnú.

19. S poukazom na vyššie uvedené odvolací súd nezistil, že by v posudzovanej veci išlo o prípad vybočenia z medzí ustanovenia § 393 CSP, ktorým by došlo k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý proces. Odvolací súd v dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, ako vo veci rozhodol súd prvej inštancie, obsah odvolania žalovanej a vyjadrenia protistrany, zhrnutie podstatných skutkových tvrdení a právnych argumentov strán a zrozumiteľne objasnil dôvody na základe ktorých dospel k záveru o nesprávnom právnom posúdení veci súdom prvej inštancie.

20. Nedostatky odôvodnenia súdneho rozhodnutia musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v článku 127 ods. 1 ústavy (I. ÚS 336/2019). Svojvôľa (arbitrárnosť) sa v zásade môže prejavovať v dvoch podobách: ako procesná svojvôľa, teda hrubé alebo opakované porušenie zásadných ustanovení právnych predpisov, upravujúcich postup orgánu verejnej moci, alebo ako hmotnoprávna (meritórna) svojvôľa, teda extrémny nesúlads medzi právnym základom pre rozhodovanie veci a závermi orgánu verejnej moci, ktoré sú vo vzťahu k tomuto právnemu základu neobhájiteľné všeobecne akceptovateľnými výkladovými postupmi (II. ÚS 576/2012). O arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide aj vtedy, ak sa zistí taká interpretácia a aplikácia právnej normy zo strany súdu, ktorá zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06), čo nebol daný prípad.

21. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom sporových strán, vrátane ich dôvodov a námietok. Preto skutočnosť, že dovolateľ sa s názorom odvolacieho súdu nestotožňuje, sama osebe nepostačuje na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti súdnych rozhodnutí. Je tiež vylúčené namietat' nesprávne právne posúdenie cez zmätočnosť vadu (R 24/2017, 1Cdo/202/2017, 5Cdo/145/2016, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/76/2018). Aj podľa názoru ústavného súdu nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania v zmysle § 420 písm. c) CSP.

22. V nadväznosti na uvedené dovolací súdu uzatvára, že vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil, preto je dovolanie žalobcu v tejto časti procesne neprípustné, čo je dôvodom na jeho odmietnutie podľa § 447 písm. c) CSP.

23. V prejednávanej veci žalobca prípustnosť dovolania vyvodzoval aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Nesprávne právne posúdenie vzhľadom na otázku, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, namietajúci nesprávne právne posúdenie vzniku nároku na poplatok z omeškania a tiež začatia plynutia premlčacej doby tohto práva, jednorazovo v deň, v ktorý sa dlžník ocitol v omeškaní s plnením dlhu, s poukazom na právny názor vyslovený v rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/24/2018, sp. zn. 2Obdo/23/2012 a sp. zn. 2Obdo/36/2010, podľa ktorého právo na úrok z omeškania (poplatok z omeškania) vzniká a premlčuje sa za každý deň samostatne.

24. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Na to, aby na základe dovolania podaného podľa uvedeného ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu, z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť najskôr splnené predpoklady prípustnosti (vecnej prejednávateľnosti) dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia, ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP. K posúdeniu dôvodnosti dovolania a teda vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení), môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

25. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolací súd skúmal, či žalobca v dovolaní identifikoval takú právnu otázku, na vyriešení ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (riešenie, ktorej viedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), či vymedzil jej podstatu a uviedol súvisiace právne úvahy spolu s dôvodmi, pre ktoré namieta nesprávnosť právneho riešenia odvolacieho súdu. Len s obsahom rozhodnutia odvolacieho súdu korešpondujúce označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľa odvolací súd riešil nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP), alebo či táto otázka nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP) alebo či je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c) CSP).

26. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, ale nesprávne ho interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

27. Pre právnu otázku v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je charakteristický odklon jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky a odvolací súd sa svojím rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (R 83/2018).

28. Ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu je vytváraná najvyššími súdnymi autoritami, ktorú vyjadrujú predovšetkým rozhodnutia a stanoviská najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Rozhodovanie v súlade s ustálenou súdnou praxou je naplnením spravodlivého procesu, princípu rovnosti, právnej istoty a legitímneho očakávania strán (čl. 2 ods. 1 a 2 a čl. 3 základných princípov CSP). Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, doposiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané nepublikované rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017 a 6Cdo/129/2017).

29. Dovolací súd je pri rozhodovaní viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne a pri posúdení prípustnosti dovolania môže dovolací súd zohľadňovať aj svoje stanoviská a rozhodnutia, ktoré dovolateľ neoznačil (sp. zn. I. ÚS 51/2020).

30. Podľa § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného

poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov, pri nedodržaní lehoty splatnosti môže uplatniť zdravotnícke zariadenie voči príslušnej zdravotnej poisťovni poplatok z omeškania vo výške 0,1% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti účtovného dokladu.

31. Pri nedodržaní lehoty splatnosti môže uplatniť zdravotnícke zariadenie voči príslušnej zdravotnej poisťovni poplatok z omeškania vo výške 0,1 % z dlžnej sumy, za každý kalendárny deň omeškania odo dňa splatnosti účtovného dokladu. Poplatok z omeškania podľa zákona o zdravotnom poistení mal predstavovať jeden z nástrojov, smerujúcich k riešeniu nedostatku finančných prostriedkov na účtoch zdravotníckych zariadení, zavedením prísnej sankcie za nedodržanie zmluvných a zákonných podmienok pri obehú finančných prostriedkov od poistenca k zdravotníckemu zariadeniu. Cieľom právnej regulácie bolo zabezpečenie platobnej schopnosti zdravotníckych zariadení, s garanciou základného práva na ochranu zdravia podľa článku 40 Ústavy Slovenskej republiky.

32. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp.zn. 1Obdo/4/2006 z 27. februára 2008 vyslovil záver, že poplatok z omeškania podľa § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení nie je príslušenstvom pohľadávky podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ale sankciou, ktorá sa premlčuje denne, postupne, ak svoju povinnosť zdravotná poisťovňa nesplní. Ide o samostatné majetkové právo, ktoré je dennou majetkovou sankciou. Na plynutie premlčacej doby bolo potrebné aplikovať ustanovenie § 101 Občianskeho zákonníka.

33. V rozsudku sp. zn. 2Obdo/23/2010 z 31. júla 2012 najvyšší súd vyslovil, že právo na úrok z omeškania je právom, ktoré sa premlčuje za každý deň samostatne. Uvedenému výkladu svedčí aj znenie ustanovenia § 391 ods. 1 Obchodného zákonníka. Úrok z omeškania vzniká v dôsledku povinnosti dlžníka splniť záväzok t. j. povinnosti nebyť v omeškaní a ak dlžník svoj záväzok nesplní, resp. záväzok nezanikne najneskôr v deň jeho splatnosti, dlžník porušil povinnosť nebyť v omeškaní, z ktorej vzniká právo na úrok z omeškania za tento deň. K rovnakému dňu z porušenia povinnosti začína plynúť premlčacia doba k takto vzniknutému právu z porušenia povinnosti k úroku z omeškania. Porušením svojej povinnosti splniť záväzok, resp. povinnosti nebyť v omeškaní, dlžník vytvára pre seba každý deň novú možnosť porušiť povinnosť splniť záväzok i nasledujúci deň. Trvanie omeškania je preto potrebné chápať a vykladať ako každodenné nové porušenie povinnosti dlžníka splniť záväzok. V obdobnom prípade vedenom pod sp. zn. 2Obdo/36/2010 zaujal najvyšší súd rovnaký právny názor.

34. Najvyšší súd v rozsudku sp. zn. 5Cdo/24/2018 z 11. decembra 2018 sa stotožnil s vyššie uvedenými názormi a na ich podporu poukázal na ďalšie právne názory vyjadrené v odbornej spisbe, z ktorej vyplýva, že „obchodnoprávne úroky z omeškania sa premlčujú samostatne, vždy vo vzťahu ku každej jednotlivej splátke úroku z omeškania v štvorročnej premlčacej dobe nezávisle od istiny“ (Števec, M., Garausová, K.: Premlčanie úrokov z omeškania, Bulletin slovenskej advokácie 2010, č. 12, str. 22). „Postupné premlčanie úrokov z omeškania je výsledkom určitej rovnováhy medzi záujmami dlžníka a veriteľa. Na jednej strane chráni dlžníka pred hromadením nárokov, na druhej strane umožňuje veriteľovi úspešne sa domáhať úrokov z omeškania aj v prípade, ak sa iné, skôr vzniknuté úroky už premlčali. Jednorazovým premlčaním by sa však bez racionálneho dôvodu zohľadňovali len záujmy dlžníka“ (Hlušák, M: Premlčanie úrokov z omeškania, Súkromné právo 2018, č. 4, str. 158). Právo na úroky z omeškania sa radí medzi zodpovednostné (sekundárne) práva, ktoré sú právami samostatnými a právne vzťahy, ktorých obsah takého práva tvoria, sú odlišné od primárnych vzťahov. Právo na úroky z omeškania je teda samostatným právom, premlčujúcim sa samostatne, vždy vo vzťahu k jednotlivej dennej splátke úroku z omeškania.

35. Napokon v uznesení sp. zn. 6Cdo/6/2022 z 26. apríla 2023 sa najvyšší súd v skutkovo a právne obdobnej veci totožných strán konania (týkajúcej sa zmluvy o poskytovaní a úhrade zdravotnej starostlivosti, riadiacej sa ale Obchodným zákonníkom, na základe voľby práva v zmysle zmluvného dojednaní), stotožnil s vyššie uvedenými právnymi názormi najvyššieho súdu a dospel k záveru, že poplatok z omeškania podľa § 38 odsek 4 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení sa premlčuje denne, postupne, ak svoju povinnosť zdravotná poisťovňa nesplní. Ide o samostatné majetkové právo,

ktoré je dennou majetkovou sankciou. Dovolací súd konštatoval odklon odvolacieho súdu od vyššie uvedenej ustálenej rozhodovacej praxe.

36. Najvyšší súd v prejednávanej veci v súlade s vyššie uvedenými právnymi názormi (odsek 31 a 34) dospel k záveru, že právna otázka od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a to že poplatok z omeškania podľa § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, predstavuje sankciu podľa osobitného zákona (odsek 30 tohto rozhodnutia), ktorá sa premlčuje denne, postupne, ak svoju povinnosť zdravotná poisťovňa nesplní, bola už dovolacím súdom riešená. Poplatok z omeškania ako samostatné majetkové právo, ktoré je dennou majetkovou sankciou, regulované výlučne osobitnou právnou úpravou (§ 38 odsek 4 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení), na rozdiel od úrokov z omeškania, nemá duálnu právnú úpravu. Na uvedené právne posúdenie preto nemal vplyv samotný charakter zmluvného vzťahu (zmluvy o poskytovaní a úhrade zdravotnej starostlivosti). V kontexte uvedeného právny názor vyjadrený v rozhodnutí označenom odvolacím súdom, nepredstavuje ustálený právny názor ale skôr názor výnimočný, ktorý z ustálenej rozhodovacej praxe vybočuje (týkajúci sa úrokov z omeškania).

37. Sumarizujúc uvedené dovolateľ dôvodne namietal odklon (odvolacieho súdu) od ustálenej rozhodovacej praxe (dovolacieho súdu) pri riešení právnej otázky, od riešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP).

38. Dovolanie žalobcu je v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP prípustné a súčasne aj dôvodné. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto podľa § 449 ods. 1 v spojení s § 450 CSP napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

39. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

40. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.